

V dohře sporu o náhradu újmy za plošné zveřejňování majetkových přiznání zastupitelů Ústavní soud stížnosti starostů zamítl. Nárok na náhradu újmy nemají

13.3.2024 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

Ústavní soud rozhodoval o právní otázce s bohatou stopou v jeho rozhodovací činnosti. V minulosti totiž vydal řadu nálezů, a dokonce i stanovisko pléna Ústavního soudu.

Stěžovatelé jsou starosty nebo místostarosty různých obcí. Všichni vykonávali své funkce již v období před 31. 12. 2020, kdy nabyla účinnosti právní úprava evidence oznámení o činnostech, o majetku a o příjmech a závazcích podle zákona o střetu zájmů, ve znění účinném od 30. 6. 2018. Jako veřejní funkcionáři tak měli povinnost podat oznámení o jiných vykonávaných činnostech, oznámení o majetku, který vlastnili před zahájením výkonu funkce, a majetku nabytému v průběhu výkonu funkce, jakož i oznámení o příjmech, darech a závazcích. Tato oznámení se ukládala do registru oznámení, v němž byla zpřístupněna každému bezplatně prostřednictvím veřejné datové sítě bez předchozí žádosti, a to v rozsahu informací stanovených v § 14b odst. 1 písm. c) zákona o střetu zájmů. Toto ustanovení ale bylo nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 38/17 zrušeno. Samotná povinnost podávat oznámení je přiměřeným zásahem do ochrany soukromí. Následné „automatické“ zveřejnění těchto informací prostřednictvím internetu bez jakékoli žádosti třetí osoby však neobstálo. Vykonatelnost tohoto nálezu ovšem byla odložena a v mezidobí státní orgány dále informace poskytovaly.

Právě v neomezeném zveřejňování oznámení a umožnění nelimitovaného anonymního přístupu do registru oznámení spatřují stěžovatelé porušení svého práva na ochranu soukromí. Každý z nich se proto po Ministerstvu spravedlnosti domáhal omluvy a také zaplacení určitých částek. Rozsudkem obvodního soudu byla žaloba stěžovatelů zamítnuta, jeho rozhodnutí poté městský soud potvrdil. Ztotožnil se s tím, že v postupu ministerstva nebylo možné vidět nesprávný úřední postup. Proti rozsudku městského soudu podali stěžovatelé ústavní stížnost, jež směřovala jen proti výrokům týkajících se „peněžitého zadostiučinění a nákladů řízení“. Ústavní soud v jejich věci poprvé rozhodl tak, že zrušil napadené rozsudky městského soudu, včetně rozsudku ve věci stěžovatelů, v části, kterou bylo rozhodnuto o potvrzení rozsudků obvodního soudu zamítajících žaloby o zaplacení náhrady nemajetkové újmy (tisková zpráva). Krátce po vydání tohoto nálezu však tento právní názor senátu překonalo plénum Ústavního soudu, když přijalo stanovisko ze dne 29. 11. 2022 sp. zn. Pl. ÚS-st. 57/22. Podle pléna náleze sp. zn. Pl. ÚS 38/17 neměl za následek nezákonnost postupu ministerstva, které jako správce registru oznámení v období od vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů do dne jeho vykonatelnosti dále umožňovalo každému bezplatně nahlížet do registru oznámení prostřednictvím veřejné datové sítě bez předchozí žádosti v rozsahu stanoveném uvedeným zrušeným ustanovením. Ve věci znovu rozhodoval městský soud, který napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek obvodního soudu v zamítavých výrocích a výrocích o nákladech řízení. Každému ze stěžovatelů uložil povinnost zaplatit vedlejší účastníci částku 300 Kč a plně odkázal na svou předchozí argumentaci.

Čtvrtý senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Josef Baxa) stížnost stěžovatelů zamítl.

Podstatou rozhodnutí Ústavního soudu bylo vyřešit otázku, zda má v kauze přednost právní názor

vyslovený ve zrušujícím nálezu Ústavního soudu ve prospěch stěžovatelů, nebo pozdější stanovisko pléna Ústavního soudu, které tento nálezn překonalo (v jejich neprospěch). Podle Ústavního soudu byl městský soud vázán stanoviskem pléna. Přestože dřívějším rozhodnutím senátu Ústavního soudu se případ stěžovatelů vrátil před obecné soudy, kauza měla být (a byla zcela správně) rozhodnuta v souladu se stanoviskem, které představuje zákonný postup pro změnu právního názoru Ústavního soudu. Právní názor Ústavního soudu vyjádřený ve stanovisku pléna se musí uplatnit ve všech srovnatelných věcech, v nichž je rozhodováno po jeho přijetí, a to i v případech, kdy dojde k vyjasnění této otázky v mezidobí (tedy v průběhu běžícího řízení, kde již Ústavní soud jednou kasačně zasahoval). Jinými slovy, před instančně (kasačně) závazným názorem vysloveným v nálezu je třeba upřednostnit právní názor vyjádřený v pozdějším stanovisku pléna.

Od tohoto pravidla se soudy mohou odklonit pouze v situaci, v níž by u některého z účastníků řízení převážil ústavní požadavek právní jistoty, důvěry v právo či ochrany nabytých práv. To však nebyl tento případ.

Text nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1638/23 je dostupný zde (469 KB, PDF).

<https://www.usoud.cz/aktualne/v-dohre-sporu-o-nahradu-ujmy-za-plosne-zverejnovani-majetkovych-priznani-zastupitelu-ustavni-soud-stiznosti-starostu-zamitl-narok-na-nahradu-ujmy-nemaji>